

Tåsingeskolens Funktionelle læsesyn.

Et barn der læser bliver til en voksen der tænker!!!

På Tåsingeskolen sigter vi mod, at eleverne opnår og bevarer motivation og læselyst som forudsætning for, at de udvikler en funktionel læsekompetence i alle fag.

Tåsingeskolens funktionelle læsesyn.	3
Følgende modeller viser forskellige elementer i læsningen og læseudviklingen:	4
Ordforklaring:	5
Forståelse	5
Den centrale meningsskabende funktion	5
Bogstav-lyd- kendskab - Afkodning	6
Viden om tekster	6
Viden om sprog	6
Syntaks	6
Semantik	7
Pragmatik	7
Viden om verden	7
Metabevidsthed	7
Hukommelse for tekst	8
Arbejdshukommelsen	8
Ordkendskab	8
Langtidshukommelsen	9
Kontekstuel dimension	9
Demokratisk dimension	9

Tåsingeskolens funktionelle læsesyn.

På Tåsingeskolen sigter vi mod, at eleverne opnår og bevarer motivation og læselyst som forudsætning for, at de udvikler en funktionel læsekompetence i alle fag. Det indebærer, at eleverne kan afkode, og med udgangspunkt i kontekst, læseformål og læsestrategi, kan forstå, reflektere over, og vurdere teksten, samt at de kan reagere i forhold til teksten.

Undervisningsministeriet formulerer det således:

“Det er afgørende for elevernes læring, at eleverne udvikler sig til målrettede og strategiske læsere, der læser fagtekster på en faglig måde. Der skal derfor være fokus på elevernes faglige læsning under hele grundskoleforløbet og i alle fag.” <https://www.uvm.dk/folkeskolen/fag-timetale-og-overgange/fag-emner-og-tvaergaaende-temaer/tvaergaaende-temaer>

‘Faglæreren er en nøgleperson i udviklingen af elevernes faglige sprog og læsefærdigheder. Fagene har både generelle sproglige træk, der går igen i alle fag, og specifikke træk, som er særlige for et fag. Det er faglærerens opgave at kende de sproglige træk, der er kendetegnende for hans eller hendes fag, og for at kunne støtte eleverne i at tilegne sig fagets sprog og tekster. Ud over at faglæreren skal være inde i fagets kernestof, skal faglæreren derfor have indgående kendskab til:

- *fagets sprog, ordforråd og begreber*
- *teksttyper, der optræder i faget.*
- *strategier der kan understøtte en sproglig udvikling i fagene*
- *læseforståelsesstrategier og notatteknikker, der er relevante i faget*

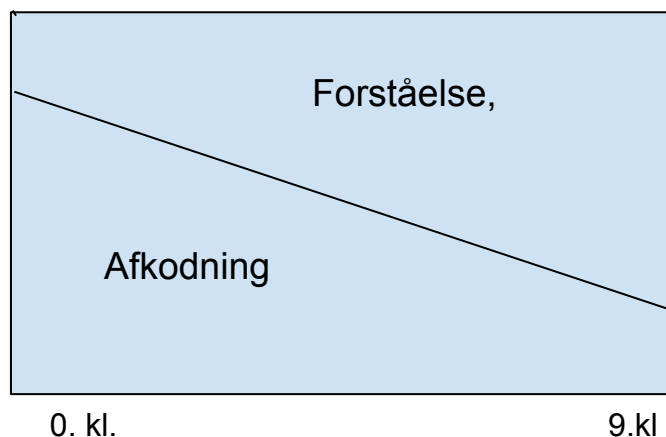
Faglæreren skal kunne - hjælpe eleverne med at udvikle mundtligt og skriftligt fagligt ordforråd.

- *være en støtte i elevernes sprogtilegnelse*
- *hjælpe eleverne med at fastsætte et fagligt relevant læseformål.*
- *tydeliggøre for elever, hvilke ord og begreber der er centrale i den faglige fremstilling, og hvordan de skal forstås i den konkrete faglige sammenhæng’*

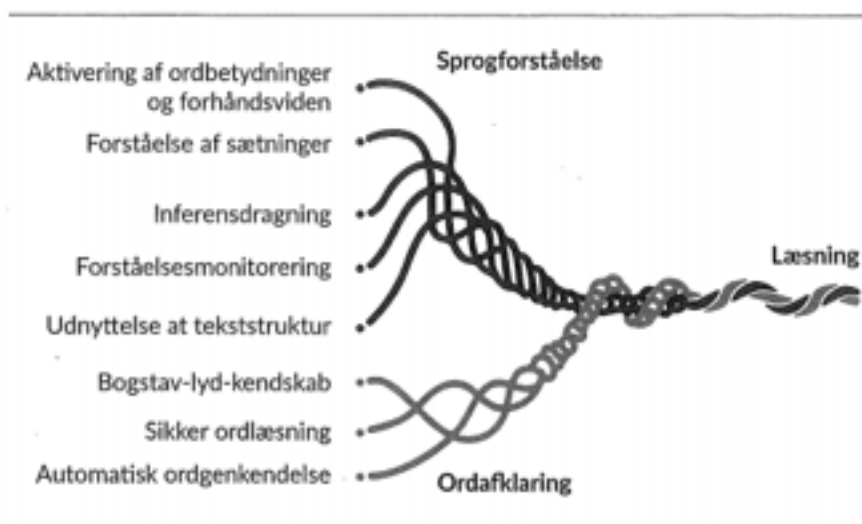
https://emu.dk/sites/default/files/2018-11/Sproglig%20udvikling%20-%20vejledning_0.pdf

Følgende modeller viser forskellige elementer i læsningen og læseudviklingen:

I begyndelsen af skoleforløbet er der fokus på afkodning sideløbende med læseforståelsen, og i slutningen af skoleforløbet arbejdes der hovedsageligt med læseforståelse, men stadig er fokus på sikkerhed og hastighed i afkodningen:

Elbro og Oakhill: Læsetovet

Ehris interaktive model med egne tilføjelser:

Kritisk kompetence, afsenders bagvedliggende perspektiver, interesser og hensigt.

Kontekst (afsender, modtager, budskab)

Ordforklaring:

Forståelse

At forstå en tekst medfører at man kan reflektere over, vurdere teksten og reagere i forhold til teksten. Følgende kompetencer er forudsætningen for en god læseforståelse.

Den centrale meningsskabende funktion

Den meningsskabende funktion er målet for læsningen, hvor eleven kan forstå, reflektere over og vurdere teksten, og kan handle i forhold til teksten.

Bogstav-lyd- kendskab - Afkodning

Det er vigtigt for læseudviklingen, at eleven opnår sikker og hurtig afkodning. Gennem megen og gentaget læsning automatiseres afkodningen gradvist og læsehastigheden stiger. Sikker afkodning er en forudsætning for god læseforståelse, men er ikke i sig selv tilstrækkelig.

Danskfaget har primært opgaven med delkomponenten afkodning.

Viden om tekster

Kendskab til tekst kategorier, fremstillingsformer/teksttyper og genrer giver eleven mulighed for at kvalificere forventningerne til den tekst, der skal læses.

Alle faglærere er forpligtet til at give eleven viden om fagets teksttyper og genrer.

For at eleven oplever transfer mellem fagene, er det oplagt at sætte fokus på samme teksttyper og genrer i de forskellige fag i bestemte perioder.

Dansklærere skal undervise i brugen af teksttyper. Faglærere underviser **med** teksttyper.

Viden om sprog

Handler om at sætte sproget under lup og undersøge, hvordan sproget bruges i forskellige sammenhænge.

Elevens viden om sprog har stor betydning for udbyttet ved læsning af en tekst. Heri indgår tre vigtige begreber: **syntaks, semantik og pragmatik.**

Syntaks

Ved syntaks menes sætningens opbygning. Rækkefølgen af leddene i en sætning kan varieres, og det har betydning for indholdet. Det er ikke lige meget om "drengen slår pigen" eller om "pigen slår drengen." Det er sværere at læse tekster med lange sætninger end tekster med korte sætninger.

Det er sværere at læse tekster med mange indskudte sætninger end tekster uden indskudte sætninger. Det er sværere at læse tekster med passivkonstruktioner end tekster uden disse. Alt dette betyder ikke, at vi helt skal undgå tekster med lange sætninger, med mange indskudte sætninger eller med passivkonstruktioner; men det betyder, at vi som lærere skal være opmærksomme på disse forhold og tage højde for det i vores undervisning.

Når elever har læseforståelsesvanskeligheder, er det ofte sætningens sammenhæng (syntaksen), de ikke kan gennemskue.

Semantik

Her menes tekstens indholdsmæssige betydning. Hertil hører elevernes evne til at kunne følge den røde tråd gennem en tekst (kohærens) og elevernes evne til eksempelvis at kunne gennemskue tekstbånd (kohæsion).

Pragmatik

Med pragmatik forstås enkeltords betydning i den sammenhæng, de optræder. Tekster med mange lange, svære og sjældne ord er sværere at læse end tekster uden disse ord. En tekst bliver også sværere at læse, hvis ord bruges i en anden sammenhæng – eller med en anden betydning, end det normalt er tilfældet.

F.eks. vil ordet søjle for de fleste af os være noget, vi kan se i forbindelse med en flot bygning, men for en matematiker er søjlen måske bare en del af et diagram.

Viden om verden

For at kunne forstå en tekst er det nødvendigt at vide noget om den verden, teksten er skrevet i og om. Viden om verden handler om forforståelse.

Den elev, der har en bred erfaring og viden, har større forudsætninger for at danne indre billeder under læsningen og forstå nye informationer.

Metabevidsthed

Metabevidsthed handler om elevens egen forståelse af hvad læseprocessen går ud på og kræver af ham/hende. Eleven skal stille skarpt på læsningens formål, således at han/hun ved hvilke strategier, der skal gøres brug af. De skal med andre ord tage "helikopterbriller" på og se sig selv og processen ovenfra.

I praksis skal eleven opdage og stoppe op, når forståelsen svigter.

Alle fags lærere skal fastsætte et læseformål for de tekster, der skal læses i faget.

Hukommelse for tekst

Teksthukommelse handler om, at eleven kan fastholde det læste og sammenholde det med nye informationer i teksten. Det kan, for nogle elever være svært at finde den røde tråd i teksten.

Eleven kan have masser af læselyst, men mangler den røde tråd.

Læserens hukommelse for en tekst deles almindeligvis i arbejdshukommelse og langtidshukommelse.

Arbejdshukommelsen

Arbejdshukommelsen bruges til at holde den røde tråd i en tekst. En læser, der finder en tekst uinteressant skal bruge meget mere energi for at få noget ud af teksten, end en motiveret læser skal.

Ordkendskab

Ordkendskab er en vigtig komponent i læseforståelsen.

Blot få ord som eleven ikke kender i teksten kan føre læseforståelsen på afveje. Derfor skal eleven undervises i ordkendskab således, at eleven lærer teknikker til at tilegne sig nye ord.

Læseren skal kunne anvende forskellige strategier til at lære nye ord under læsningen.

Først og fremmest skal eleven stoppe op, når han/hun støder på et ukendt ord.

Strategier til ordkendskab kan være:

- Ordkort
- Kontekstbaserede strategier
- Morfologiske strategier
- Grammatiske strategier
- Etymologiske strategier
- Ordbogen

Metakognitive færdigheder spiller en rolle for, hvor effektivt læseren udnytter strategierne, og disse aspekter bør derfor også indgå i undervisningen.

Alle fag skal undervise i fagets ordforråd.

Langtidshukommelsen

Langtidshukommelsen bruges til at danne paralleller til andre tekster af samme type, eller med samme indholdsområde, som læseren tidligere har stiftet bekendtskab med.

Alle fags lærere skal gøre brug af forståelsesstrategier.

Kontekstuel dimension

Konteksten er den hverdag, man står i og har betydning for den undervisning der praktiseres.

Kontekst handler også om, at der sker en kognitiv kobling mellem tekst, elev lærer og kontekst i undervisningen.

Demokratisk dimension

Vi skal som skole sørge for at eleverne så tidligt som muligt, får indblik i demokratiets tanker og værdier. Eleverne skal styrkes i aktivt medborgerskab. De skal gøres bevidste om deres ansvar for fællesskabet og øge deres demokratiske handlekompetencer.

Man kan hente inspiration i et tværfagligt forløb der hedder "Sæt dit aftryk" og på demokrattiundervisning.dk

Alle fag skal undervise i den demokratiske dimension.

